Balio Sruogos atvirlaiškis Juozapui Sruogai, 1918-02-23, iš Maskvos – į Kijevą

Mielas Juozapai! Labai buvo neramu, kol žinios nuo tavęs jokios neturėjau.

Mielas Juozapai! Labai buvo neramu, kol žinios nuo tavęs jokios neturėjau. Šiandie gavau nuo tavęs dvi atviruti. – Adolpas nesenai gavo laišką iš Baibokų [1]. – Esą sveiki, niekas nenukentėjo, nieko nereikalingi [2]. Jėčis [3] esą gyvenąs Jasiuliškiuos, o Balčiūnas (Bronisl.) [4] Salamiest [5]. Į namus aš rašiau plačių laiškų per d-rą [6] Abraitį [7] – jam pačiam indaviau. Rašė ir Kazimieras [8]. – Adolpas rašė, kad norįs važiuot į Kaukazą (dar prieš vokiečių žygius) ir ten darbą gauti. Žadėjo pasiimti ir Kazimierą. Man rodosi, ten jie abudu galėtų gauti darbo (tiesiamas ten gelžkelis iš Sočio į Suchumą). Bet dabar, kai vokiečiai artinasi in Petrapilį, kažin ar bepanorės Adolpas išvažiuot iš jo [9]. Aš labai gailiuos, kad nenuvažiavau in Dvinską – būčiau namo parvažiavęs. Ir taip Maskva baisiai inkyrėjo [10]. Laukiu pirmos progos, kad parvažiuot Lietuvon [11] arba taip kur nors išvažiuoti. – Ar gavai tu mano laiškus? Aš per tą laiką tau daug rašiau [12]. – BroBoles [13] [1v] // [1r] //

KOMENTARAI

[1] Baibokų kaimas – Balio Sruogos tėviškė Biržų rajone.

[2] Balys Sruoga, studijuodamas Maskvoje, nežinojo, kas dedasi Lietuvoje, kuri, paversta Rusijos imperijos dalimi, buvo įtraukta į Pirmąjį pasaulinį karą. Rašytojas nežinojo, kaip laikosi jo tėvai kaizerinės okupacijos metu (1915–1918): „Ir dėl tėvynės jis labai dažnai sielvartaudavo – kad mes esam atskirti nuo jos ir kad ten… Svarbiausia, kad mes nežinojom, kas tenai darosi, kaip ten mūsų artimieji laikosi. Maskvoj labai daug buvo kalbama apie barbarus vokiečius, apie tai, kaip nežmoniškai jie elgiasi su žmonėmis. Mums tai kėlė nerimą“ (Jadvyga Čiurlionytė, „[Prisiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 100).

[3] Vladas Jacevičius, Sruogų kaimynas Jasiuliškių kaime, greta Baibokų.

[4] Bronisl.[ovas] Balčiūnas.

[5] Salamiest.[y].

[6] [D][akta]rą.

[7] Julius Abraitis (1890–1987), gydytojas. Tuo metu jis, pabėgęs iš vokiečių užimto Daugpilio, buvo grįžęs į Maskvą. Balio Sruogos laiškai namiškiams, perduoti per rankas, neišliko.

[8] Kazimiero Sruogos (1899–1974) laiškai, adresuoti broliui Baliui Sruogai, neišliko.

[9] Adolfas Sruoga (1887–1941) tuo metu ryšininkas, Petrogrado susisiekimo dalies Telegrafo ir telefonų skyriaus vedėjas. 1918 m. grįžo į Lietuvą.

[10] Maskvoje tuo metu situacija dėl karo buvo bloga: nutrūkus ryšiams su Lietuva, teko skursti, badauti, o nuolat gaunant šaukimus į rusų kariuomenę, nebeįmanoma studijuoti (plačiau apie Balio Sruogos savijautą Maskvoje, karo atspindžius laiškuose žr. Neringa Markevičienė, „Balio Sruogos laiškai Valerijai Čiurlionytei“, in: Balys Sruoga, *Raštai*, t. 16: Laiškai Valerijai Čiurlionytei, *1915–1918*, sudarė Algis Samulionis, Neringa Markevičienė, parengė Neringa Markevičienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2019, p. 483–486).

[11] Fronte dirbęs gydytojas Julius Abraitis Maskvoje gyvenusius tautiečius informavo apie galimybę grįžti namo: „O aš aiškinau, kaip lengva yra pereiti vokiečių frontą, nes likę tik prie kelių sargybos. Ėmėme planuoti grįžimą Lietuvon“ (Julius Abraitis, „Maskvoje ir grįžimas į Lietuvą“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 58). Balys Sruoga su kitais lietuviais, dar nepasibaigus karui, iš Rusijos į Lietuvą grįžo 1918 m. gegužės mėn. pabaigoje: „Nors nebuvome visiškai tikri pasieksią Lietuvą, išvykome tikėdami, kad blogiau, kaip tuo laiku Maskvoje, niekur nebus“ (Idem, in: *Ibid*., p. 59). Plačiau apie kelionę iš Maskvos į Lietuvą žr. Idem, in: *op. cit*., p. 58–60).

[12] Neišliko brolių Balio Sruogos ir Juozapo Sruogos 1918 m. susirašinėjimas.
[13] Bro[lis] Boles[lovas].